

ПАМІЖ СУБ'ЕКТАМ І ЦЕЛАМ

НАТАЛЛЯ ШАРАНГОВІЧ

Новы мастацка-выставачны праект «Чалавек і кола» быў прадстаўлены глядачам у галерэйна-выставачным комплексе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Адвечны непераможны рух наперад мастакі ўвасобілі рознымі пластычнымі сродкамі. Жывапіс, які склаў аснову экспазіцыі, вылучаўся грунтоўнасцю вырашэння тэмы, метафарычна-алегарычнымі асацыяцыямі, выразнымі знакавымі кодамі. Перад адкрыццём выставы адбыўся перформанс «Імага», які задумалі і здзейснілі маладыя мастакі Канстанцін Мужаў, Алег Касцючэнка і Сяргей Варкін.

Перформанс ужо даўно перастаў быць нейкай дзівоснай рэдкасцю ў час правядзення мастацкіх акцый у Мінску. Гэтым паспрыялі і штогадовыя міжнародныя фестывалі перформансаў «Навінкі», якія «легалізаваліся» ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Перформансы самага нечаканага зместу і ўвасаблення, з рознай колькасцю ўдзельнікаў, працягласцю ў часе паспяхова суправаджаюць многія маладзёжныя і канцэптуальныя праекты. Але варта сказаць, што ўдзельнікі гэтых амаль тэатралізаваных відовішчаў звычайна імкнуцца абысціся як мага меншымі матэрыяльнымі затратамі, скарыстоўваючы танныя матэрыялы. Гэты накірунак сучаснага мастацтва аплачваецца рэдка, у нашай краіне ён трымаецца на энтузіязме моладзі, якая імкнецца такім чынам выявіць уласнае асэнсаванне рэчаіснасці, увасобіць свае жыццёвыя прыярытэты праз формы актуальнага мастацтва.

Перформанс, які адбыўся ў падтрымку адкрыцця выставы «Чалавек і кола», аказаўся важкім ва ўсіх сэнсах. На фоне бібліятэкі тры рознакаляровыя постаці — белая, жоўтая і чырвоная — кацілі велізарнае трохметровое кола. Гэтую канструкцыю з металічнай трубы давялося спецыяльна заказваць на адным з мінскіх заводаў. Нялёгкай справай стала для ўдзельнікаў і непасрэдна само дзеянне: белы чалавек ішоў унутры кола, а жоўты з чырвоным кацілі канструкцыю. У дзённай гарачыні фарба на целах плавілася, а вага кола рабілася невыноснай.

Перформанс «Імага».

Затое эффект прыдуманнага кіраўніком групы К.Мужавым дзеяння быў навідавоку: людзі спыняліся, уважліва сачылі за маўклівым рухам дзіўных постацей, нехта пасміхваўся, нехта фатаграфавалі, жанчыны сталага ўзросту імкнуліся высветліць, што ж усё гэта значыць...

Ідэя гэтага перформансу — імкненне асобы да ведаў, а кола — сімвал інтэлектуальнага развіцця. Белая фігура ў коле (С.Варкін) — гэта чалавек, які набывае веды, па сутнасці, нараджаецца. Жоўтая (А.Касцючэнка) і чырвоная (К.Мужаў) сімвалізуюць сэрца і розум, якія і падштурхоўваюць асобу да развіцця. У гэтым дзеянні ролю адыгрываюць усе навакольныя аб'екты, якія надзелены

рознымі якасцямі: гукам, колерам, дынамікай, статыкай. Сукупнасць усіх гэтых элементаў праекта і выяўляе сэнс дзеі. У самой канструкцыйнай форме кола ўвасабляецца рух. Калі кола спыняецца, спыняецца і развіццё, бо статыка — гэта антыпод імкнення да ўдасканалення.

Праўда, назва дзеяння — «Імага» — большасці глядачоў нічога не гаварыла. Між тым разуменне перформансу павінна пачынацца менавіта з гэтага слова. У вузкім сэнсе «імага» — гэта апошняя стадыя развіцця насякомага, вобразна кажучы, — матылёк, які толькі-толькі выйшаў з кокана. Шырэй — гэта

«новая якасць», пераход у іншы стан.

Увогуле ж, праект не расчараваў — дыхтоўны, зрэжысіраваны і добра падрыхтаваны.

Прычым маладыя мастакі не паблыталі перформанс з хэпенінгам або акцыяй, што часам назіраецца на мінскіх пляцоўках. Калі акцыя — гэта дзеянне, накіраванае на дасягненне нейкай мэты, хэпенінг — дзеянне імпрывізацыйнае і наўмысна бязмэтавае, дык перформанс — менавіта прадстаўленне. Таму ён павінен быць зразумелы і лаканічны, не насычаны другаснымі дэталлямі і не нагружаны скрытымі сэнсамі і няяўнымі падтэкстамі. Перформанс бліжэй да тэатральнага прадстаўлення, чым да ўласна акцыянізму. У адрозненне ад хэпенінгу, які разлічаны на актыўны глядацкі саўдзел, у перформансе цалкам дамінуюць мастак і спецыяльна падрыхтаваныя і запрошаныя ім памочнікі.

Сёння маладыя прафесійна адукаваныя мастакі невыпадкова звяртаюцца да перфарматыўных і акцыянісцкіх «выказванняў». Іх мова вельмі натуральная для сённяшняга мастацтва, якое адлюстроўвае супрацьлегласці і ўсе складаныя соцыякультурныя працэсы грамадства. У той жа час у

А.Касцючэнка, М.Бародзіч, Світанак (фрагмент). Мозаіка. 2006.

безабаронным перад наступам цывілізацыі. Перфарматыўнае выказванне дазваляе пераадолець культурныя матрыцы (плоскасць карціны, паверхню скульптуры) і пазбегнуць залежнасці ад мовы гэтых матрыц, дабіцца цэласнасці і аўтэнтчнасці жэста, яго інтэгральнасці.

З трох удзельнікаў перформансу «Імага» найбольш вядомы Канстанцін Мужаў. Малады скульптар скончыў год таму Акадэмію мастацтваў, перформансамі стаў захапляцца яшчэ падчас вучобы. Студэнтам трэцяга курса атрымаў першае месца ў намінацыі «Авангарднае мастацтва» на рэспубліканскай маладзёжнай выставе «Новыя імёны». Сабе ў кампанію К.Мужаў выбраў двух студэнтаў акадэміі — будучых манументалістаў А.Касцючэнку і С.Варкіна.

Для іх гэты перформанс — толькі ўваходжанне «ў прафесію». Для

К.Мужава «Імага» — чарговы і далёка не апошні праект з тых, якія ён паказвае не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

Вядомы ён і сваімі канцэптуальнымі скульптурнымі аб'ектамі, для стварэння якіх выкарыстоўвае традыцыйныя сродкі

выглядзе. Перфарматыўнае маўленне нагадвае нам цёмныя знакі, напоўненыя трывогай і неспакоем, сляды, раскіданыя ў часе і прасторы. А

мастак, які творыць перформанс, аднаўляе сувязі паміж уніфікаваным універсумам і чалавекам,

безабаронным перад наступам цывілізацыі. Перфарматыўнае выказванне дазваляе пераадолець культурныя матрыцы (плоскасць карціны, паверхню скульптуры) і пазбегнуць залежнасці ад мовы гэтых матрыц, дабіцца цэласнасці і аўтэнтчнасці жэста, яго інтэгральнасці.

З трох удзельнікаў перформансу «Імага» найбольш вядомы Канстанцін Мужаў. Малады скульптар скончыў год таму Акадэмію мастацтваў, перформансамі стаў захапляцца яшчэ падчас вучобы. Студэнтам трэцяга курса атрымаў першае месца ў намінацыі «Авангарднае мастацтва» на рэспубліканскай маладзёжнай выставе «Новыя імёны». Сабе ў кампанію К.Мужаў выбраў двух студэнтаў акадэміі — будучых манументалістаў А.Касцючэнку і С.Варкіна.

Для іх гэты перформанс — толькі ўваходжанне «ў прафесію». Для

К.Мужава «Імага» — чарговы і далёка не апошні праект з тых, якія ён паказвае не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

Вядомы ён і сваімі канцэптуальнымі скульптурнымі аб'ектамі, для стварэння якіх выкарыстоўвае традыцыйныя сродкі

выразнасці — колер і форму. Але іх узаемадзеянне набывае ў творах К.Мужава радыкальны характар. Малады мастак маніпулюе цытатамі, стылістычнымі прыёмамі, выяўляе ўнутраны сэнс работы, яе ідэю, а не засяроджваецца на візуальнай пазнавальнасці рэчы. Мабыць, такі адыход ад звыклых канструкцый і адносін падштурхоўвае творцу да пошуку нязвычайнай для многіх мовы

перформансу як выяўлення ўласных «унутрыстылістычных трансфармацый». Пластычныя прыярытэты А.Касцючэнка і С.Варкіна яшчэ недастаткова вызначаны, але па іх вучэбных і самастойных працах можна меркаваць, што ідзе актыўнае засваенне майстэрства і пошук уласнай вобразнай мовы.

Працэс легалізацыі перформансу, атрымання ім афіцыйнага статусу віду мастацтва ў Беларусі (як і ў Расіі, дарачы) вельмі замаруджаны.

Няма буйных даследаванняў, імкнення ўспрымаць гэтую з'яву як працэсуальнае мастацтва.

Тым не менш перформанс развіваецца.

Гэ не толькі пераймае заходнія формы, але

шукае ўласныя прынцыпы формабудовы.

Ён перастае быць маргінальным або кур'ёзным,

пачынае вырашаць грунтоўныя праблемы.

Дапамагае будаваць новыя адносіны з глядачом, пашыраць межы мастацтваў, дыстанцыявацца ад перагружаных рэфлексіямі сучасных мастацкіх твораў.

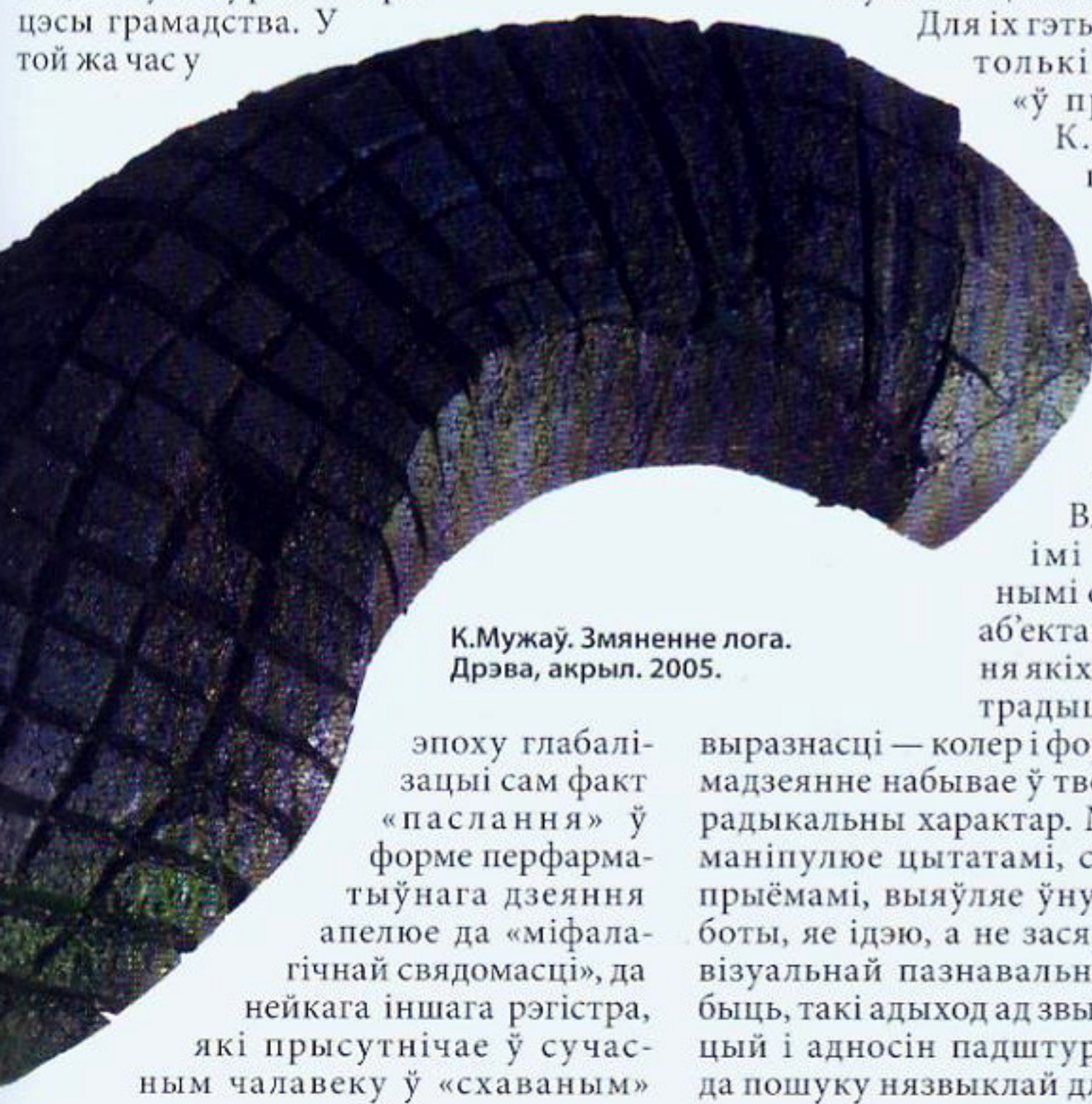
З'яўляюцца магчымасці інтэрпрэтацыйнай творчасці, што не мае адзіных форм выяўлення і не ўпісваецца ў рамкі звыклых прыёмаў, праграмнасці формы і матэрыялу, галоўныя асаблівасці якой — разнастайнасць, правакаванне глядача, умоўная гульня дзёрзкага ў сваіх памкненнях аўтара.

Сучаснае выяўленчае мастацтва распрацоўвае поле суб'ектыўнасці, сферу чалавечых адносін больш дакладна, чым сферу аб'ектаў.

А сённяшні мастак не столькі адлюстроўвае форму, колькі арганізуе камунікацыі, стварае не падобны, а пазітыўны жэст.

С.Варкін. Маска. Гіпс. 2006.

К.Мужаў. Змяненне лога. Дрэва, акрыл. 2005.

эпоху глабалізацыі сам факт «паслання» ў форме перфарматыўнага дзеяння апелюе да «міфалагічнай свядомасці», да нейкага іншага рэгістра, які прысутнічае ў сучасным чалавеку ў «схаваным»